

DOĞU KARADENİZ'DE ALTERNATİF BİR TURİZM MERKEZİ: KÜMBET YAYLASI¹

Yard.Doç.Dr. Mehmet ZAMAN*

Yard.Doç.Dr. İ.Fevzi ŞAHİN**

Araş.Gör. Neşet BAYRAM***

Özet

Kümbet yaylası, Giresun iline bağlı Dereli ilçesi sınırları içerisinde yer alır. Giresun'a yaklaşık 60 km, Dereli kasabasına ise 26 km uzaklıkta olup, 1750-1950 m yükseltiler arasında kurulmuştur. Yayla, aynı adı taşıyan Kümbet köyü (1400-1600 m) sınırları içerisinde bulunmakta olup, geçici bir yerleşme olarak Uzundere köylüleri ile birlikte kullanılmaktadır.

Kümbet yaylası ve çevresi; orman örtüsü, faunası, olağanüstü manzarası, yöreye özgü sivil mimari özellikleri, temiz havası ve soğuk sularıyla önemli bir turizm potansiyeline sahiptir. Çevresindeki geniş otlak alanları ile geleneksel yaylacılık faaliyetine de uygun oluşu, yaylanın Osmanlılar döneminden beri yöre halkı tarafından sayfiye amaçlı olarak kullanılmasına imkan hazırlamıştır. Son yıllardaki turizm konusundaki çalışmalarla giderek daha fazla rekreasyonel yaylacılığa hizmet etmenin yanı sıra hayvancılık amaçlı yaylacılık faaliyeti de önemini korumaktadır. Bu özellikler yaylanın, Doğu Karadeniz sınırları içerisinde bulunan 16 diğer yayla ile birlikte, turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi öngörülen yaylalar içerisinde dahil edilmesinde önemli rol oynamıştır. Böylece Kümbet ile birlikte çevresindeki çok sayıda yayla, 3800 ha.lık alanı ile, doğal dokunun ve kültürel değerlerin korunması şartıyla, 20 Mayıs 1991 tarihinde turizm merkezi olarak ilan edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yayla, Kümbet Yaylası, turizm aktivitesi

¹ Çalışmanın Fiziki Coğrafya Özellikleri, Dr. Mehmet Zaman ve Araş.Gör. Neşet Bayram, Beşeri ve Ekonomik Coğrafya Özellikleri ise Dr. Mehmet Zaman ve Dr. İ.Fevzi Şahin tarafından hazırlanmıştır.

* Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Erzurum

** Atatürk Üniversitesi, Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, Erzurum ifevzi@atauni.edu.tr, ifsahin@hotmail.com.

*** Giresun Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı, Giresun

ABSTRACT

Kumbet Plain is located within Dereli Town, Giresun. It is about 60 km away from Giresun and 26 km from Dereli, and is between 1750-1950 meters. The plain is within the village with the same name (1400-1600meters) and is used together with Uzundere villagers as a seasonal settlement.

Kumbet Plain and its surroundings have a significant tourism potentiality with their forest cover, fauna, magnificent view, characteristic regional architecture, clean air and cold water. Its suitability to traditional animal raising activities resulting from its wide grazing areas has made it possible for seasonal use starting from the time of Ottoman Empire. Although tourism has become a major potentiality in recent years through increasing recreation activities; animal husbandry still keeps its importance. Notable tourism activities have played a major role in the inclusion of the plain among 16 other plains in Black Sea Region for tourism. Apart from Kumbet Plain, many other plains around it, an area of 3800 ha, have been tourism spared for tourism on condition that natural heritage is protected from May 20, 1991 onwards.

Key Words: *Plain, Kumbet Blain, tourism activities*

DOĞU KARADENİZ'DE ALTERNATİF BİR TURİZM MERKEZİ: KÜMBET YAYLASI

An Alternative Tourism Sector in Black Sea Region: Kumbet Plain

GİRİŞ

Bilindiği gibi, Doğu Karadeniz Bölümü'nde kıyı bölgesi ardındaki dağlar, kıyıya paralel uzandığından, kıyıları pek girintili ve çıkıntılı değildir. Başka bir anlatımla, kıyı boyunca uzanan körfezler, burunlar ve yarımadalar sayıca azdır. Deniz derinliği çoğu yerlerde hemen kıyı çizgisi yakınlarından başlamaktadır. Ayrıca iklim şartlarının ülkemizin güney ve batı bölgeleri kadar uygun olmayışı, deniz turizminin gelişmesini büyük ölçüde sınırlandırırken, diğer taraftan alternatif turizm kaynaklarından yayla-dağ turizm alanları bakımından büyük bir potansiyel ortaya çıkarmıştır. Zaten ülkemizde dağlık alanların yayla turizmine en uygun bölümü de Doğu Karadeniz dağlarıdır. Bunun da başlıca nedenleri kıyıya, birbirine ve bir yerleşim birimine yakın çok sayıda yaylanın bulunması, yaylaların zengin bitki örtüsüyle yeşil turizm, ayrıca klimatizm, alpinizm, sıcak su kaynakları termalizm, dağınık yerleşme düzeni ve ahşap sivil mimari örnekleriyle kırsal turizme örnek olmasıdır (Doğaner, 2001:204).

Günümüzde hem iç, hem de dış turizmde geleneksel olarak en popüler yerler kıyıları, en popüler tatil şekli de güneş-deniz-kum tatileleridir. (Özgüç, 1998:63). Ancak, son dönemlerde turizmde çevre boyutunun daha çok önem kazanmasıyla, kitlesel nitelikte yapılan bu şekildeki klasik turizm anlayışı, giderek geçerliliğini yitirmektedir. Turistlerin gittikleri ülkelerin doğa koruma ve çevre sorunlarına duyarlı oldukları gözlenmektedir; bu durum ise, turizmin kitlesel karakterden uzaklaşıp, bireysel bir nitelik kazanmakta olduğunu göstermektedir. Böylece çevreye duyarlı yumuşak turizm formu olan yeşil turizm olgusu gündeme gelmektedir. Ülkemizde son yıllarda yapılan turizm yatırımlarının genellikle kırsal kesimde ve yeşil doku içerisinde yoğunlaşması da bunu doğrulamaktadır. Yeşil turizmin çeşitli formları; *Doğa Turizmi*, *Sorumlu Turizm*, *Bilinçli Turizm*, *Alternatif Turizm*, *Eko-Turizm*, *Yayla Turizmi* gibi çeşitli adlarla anılmaktadır. Genel olarak çevreye duyarlı ve yumuşak karakterlerde olan bu turizm formları genelde ülkemiz, özellikle de doğası büyük ölçüde bozulmamış olan Doğu Karadeniz Bölümü için en uygun turizm şekillerini oluşturmaktadır. Zaten doğası bozulmuş ve çevresi

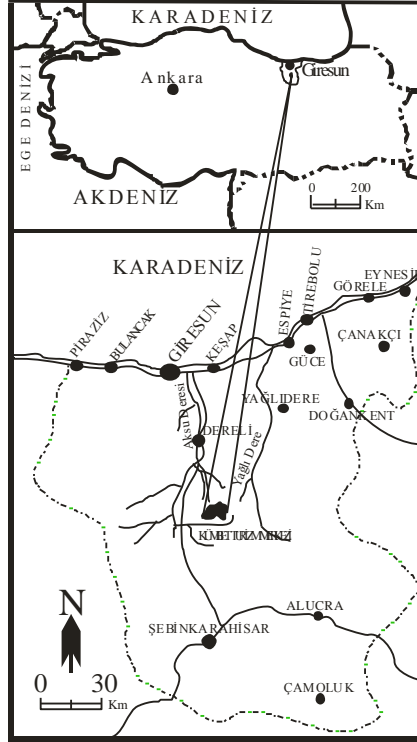
kirlenmiş yörelerde turistik çekiciliğin azalacağı düşünülürse, turizmde çevre boyutunun göz önünde tutulması gereken çok önemli bir etken olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu durum, turizmde çevreye duyarlı ve bilinçli olunması ihtiyacını, başka bir anlatımla *yumuşak turizm* (soft tourism) terimini gündeme getirmiştir. Ülkemizin, dolayısıyla da Doğu Karadeniz Bölümü’nün bu çeşit turizm faaliyetleri için çok zengin bir potansiyele sahip olduğu son yıllarda anlaşılmış ve değerlendirilmesi için çalışmalar başlatılmıştır (Güleç, 1992:71). Çünkü bu turizm faaliyeti ile büyük gruplara kısa zamanda, hızlı ulaşım araçlarıyla, sabit programlarla, pasif bir şekilde yapılan ve kıyılarda yoğunlaşan kitle turizminin aksine, yayla turizmi bireyler, aileler ve arkadaşlardan oluşan küçük gruplara daha geniş zamanda, sabit olmayan programlarla yapılması uygundur. (Doğaner, 2001:202). Doğu Karadeniz yaylaları; temiz havası, bitki örtüsü, faunası, iklim özellikleri, gölleri, akarsuları, şifalı suları gibi doğal çekicilikleri, dağ ve doğa yürüyüşleri, çim kayağı, kış sporları, avcılık, olta balıkçılığı, el sanatları gibi etkinlikleri ile alternatif turizm çeşitlerinden yayla turizmine yönelik büyük bir potansiyele sahiptir. Ayrıca, yerel mimari tarzın büyük ölçüde korunduğu, geleneksel kırsal yaşam ortamıyla eko turizm özellikleri de taşımaktadır (Zaman, 2002:6).

Belirtilen potansiyel kaynakların farkına varılması yanında, ülkemiz turizminin son yıllarda büyük bir gelişme göstermesine de bağlı olarak, turizmimizin çeşitlendirilmesi politikaları doğrultusunda, alternatif turizm kaynaklarımızı gündeme getirmiştir. Bu amaçla da Doğu Karadeniz Bölümü’ndeki yaylaların bir kısmı turizm kapsamına alınmış ve bunlara, mevcut potansiyellerinin değerlendirilmesi için turizme yönelik yatırımlar yapılmaya başlanmıştır. Nitekim bu konuda Turizm Bakanlığı tarafından yapılan çalışmalar sonucu, Doğu Karadeniz Bölümü’nde 17 yayla yerleşmesi, çevresindeki diğer oba-yayla yerleşmeleri ile birlikte “turizm merkezi” olarak ilan edilmiştir. Bunlardan birini de Kümbet Turizm Merkezi adıyla Kümbet ve çevresindeki oba-yayla yerleşmeleri oluşturmaktadır.

Coğrafi Konumu ve Başlıca Özellikleri

Kümbet Turizm Merkezi, Giresun iline bağlı Dereli ilçesi sınırları içerisinde yer alır. Giresun’a yaklaşık 60 km, Dereli kasabasına ise 26 km uzaklıkta olup, 1750-1950 m yükseltiler arasında kurulmuştur (Şekil 1). Yayla, aynı adı taşıyan Kümbet köyü (1400-1600 m) sınırları içerisinde bulunmakta olup, geçici bir yayla yerleşmesi olarak Uzundere köylüleri ile birlikte kullanılmaktadır. Turizm merkezi, Kümbet yaylasının yanı sıra çevredeki oba-yayla yerleşmelerinden ibarettir. Bunlar arasında; Erenler yaylası, Can obası, Çeğerli yaylası, Tekke yaylası,

Çomakkonağı obası,, Yağmurca yaylası, Çeğerçukur obası, Köyyeri obası, Hamurlu obası ve Elemeği obası gibi çok sayıda oba-yayla yerleşmesi yer almaktadır (Şekil 2). Kumbet yaylası, yaylacılık sezonunda bu geçici yerleşmelerin pazar fonksiyon merkezi oluşturur.

Şekil 1. Konum Haritası

Kumbet yaylası aynı zamanda bir sırtı oluşturan kubbe şeklinde bir tepe üzerinde kurulmuş olup, muhtemelen ismini de bu morfolojik ünitenden almıştır. Nitekim, Kumbet kelimesi Türkçe'de; kubbe, damı kubbe biçiminde olan yapı, kubbe biçiminde olan toprak kabartı gibi anlamları ifade etmektedir (Türk Dil Kurumu, s. 947). Coğrafi anlamda ise Kumbet; Koyu lavların akmadan birikmesinden, bir yerde iyice yığılmasından doğmuş tepe anlamında kullanılmaktadır (İzbirak, 1986:277). Başka bir ifadeyle çevresine göre daha yüksek kabartılar anlamına gelmektedir. Bütün bunlara bağlı olarak, Kumbet yaylasının büyük ölçüde ismini coğrafi özelliklerden aldığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Gerçekten de, yer adlarının bir bölgenin coğrafi, tarihi ve genel özelliğini tanıma ve tanıma konusunda üstlendiği rolün önemi büyüktür (Alagöz, 1984:11). Bu konuda,

milli kültür mirasımızdan da anlaşılacağı gibi, göçebe, yarı-göçebe ve yerleşik Türk toplulukları en eski çağlardan beri arazi parçalarını adlandırıp, belirtmede, adeta birer coğrafyacı dikkati ile durmuşlardır. Dağlara, yaylalara, göllere, ırmaklara, geçitlere, küçük arazi parçalarına köy ve kentlere manalı isimler vermişlerdir (Eröz, 1984:43). Bu ifadeyi doğrulayan kuşkusuz çok sayıdaki örnekten birini de Kümbet yaylası oluşturmaktadır.

Kümbet yaylası ladin ağaçlarından oluşan ormanlık sahanın tahrip edildiği bir tepede kurulmuştur. Çevresindeki diğer oba-yayla yerleşmelerinin merkezini ve dolayısıyla da alış veriş pazarını oluşturması nedeniyle toplu dokulu bir yerleşme özelliğine sahiptir (Fotoğraf 1). Diğer geçici yerleşmelerde ise dağınık, kısmen de gevşek (yarı dağınık) bir yerleşme sistemi görülür. Kümbet (297) ve Uzundere (406) köylülerinin yaylası durumunda olan ve aynı zamanda da turizm merkezini oluşturan Kümbet yaylasına, Giresun’un yanı sıra, Dereli, Keşap, Espiye gibi yerleşmelerden de rekreasyonel amaçlı çıkılmaktadır. Şüphesiz bunda; temiz havası, doğası, suyu ve lezzetli yöresel yemekleri ile mangalda kuzu eti gibi çekicilikler başrolü oynamaktadır. Diğer oba-yaylalarda ise hayvancılık faaliyetine dayalı geleneksel yaylacılık ön plana çıkmaktadır.

Fotoğraf 1. Kümbet Yaylası

Doğal Çevre Özellikleri

Karadeniz kıyı çizgisine paralel uzanan Doğu Karadeniz dağları, jeolojik ve jeomorfolojik yönden iç kısımlar ile Doğu Karadeniz Bölümü'nü ayıran bir dağ kuşağıdır. Batıda Giresun dağları ile başlayan bu dağ sistemi, doğuya doğru Kaçkar, Güngörmez, Gül ve Karçal dağı ile devam etmektedir.(Atalay, Tetik, Yılmaz, 1985:26). Bu dağların Ordu-Giresun kesimi, Doğu Karadeniz sıra dağları silsilesinin orta bölümüne düşer. Konkav yanı kuzeye bakan büyük çaplı bir yay çizen dağlar, Melet suyunun batısında Canik dağları adı altında Yeşilirmak boylarına kadar yükseltilerini kaybederek uzanırlar. Melet boylarından itibaren doğuya doğru gidildikçe yükseltinin arttığı görülür. Şüphesiz bu durumun ortaya çıkışı, sıradağların bünyesinde çok büyük rol oynayan Mesozoik-Tersiyer erüptif örtünün Melet boylarından doğuya gidildikçe büsbütün önem kazanışı, granodiorit eski temelin ancak buradan itibaren sıradağların yüksek sırtlarında yüzeye çıkışı ile ilgilidir (Erinç, 1945:119)

Kuzey Anadolu kıvrım kuşağının doğusunda yer alan Kümbet yaylası ve çevresindeki saha, Aksu deresi ve kolları tarafından şekillendirilmiştir. Çok sayıda kaynağın ve yan derelerin birleşmesiyle oluşan bu akarsular, araziye derin bir şekilde yarararak engebeli bir topoğrafik yapının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu görünümüyle de araştırma sahası ve çevresi, yeryüzü şekilleri bakımından, Doğu Karadeniz Bölümü'nün eğimli ve engebeli topoğrafik yapısını yansıtmaktadır (Şekil 2).

Temelini Paleozoik yaşlı taşların meydana getirdiği Doğu Karadeniz Bölümü çeşitli yerkabuğu hareketlerine sahne olmuştur. Bunlardan en önemlisini kuşkusuz, bölgenin bugünkü yüksek dağ karakterini kazanmasına sebep olan en son hareketler oluşturur. Eosen ve Oligosen'de şiddetli tektonik hareketlere uğrayan bölgeye bir yandan büyük kütleler halinde entrüsiv sokulmalar olmuştur. Ancak, dağların büyük yükseltilerine karşılık üzerlerinde aşınım yüzeylerinin bulunması ve iç püskürük taşların yüzeye çıkmış olmaları, Neojen'de önemli aşınmaların meydana geldiğini gösteren delillerdir. Bölge Neojen sonlarında Anadolu'nun tamamında görülen yükselmelere uğrayarak gerçek morfolojik karakterini kazanmıştır (Akkan, 1973:46-47).

Kümbet yaylası ve çevresinde meteoroloji istasyonu bulunmadığı için, sıcaklık ve yağış miktarları belirlenirken Giresun Meteoroloji İstasyonu'na ait veriler kullanılarak aylık ve yıllık sıcaklık değerleri, *En Küçük Kareler Yöntemi*'ne (Doğan, 1977) göre, yağış miktarları ise SCHRIBER'in yıllık ($Ph=Po+54+h$) ve

Tablo 1'in incelenmesinden de anlaşılacağı gibi, Giresun'un yıllık ortalama sıcaklığı 14.2 °C iken, yapılan hesaplamalara göre ise Kumbet yaylasında 6.2 °C kadardır. Yine Giresun'da ortalama sıcaklıklar 7.0 °C'nin altına düşmezken, Kumbet yaylasında Ocak ayı ortalama sıcaklığı -7.5 °C ile en düşük değeri göstermektedir (Tablo 1). Sıcaklık değerleri ile ilgili diğer önemli bir hususu da yaylacılık faaliyetlerinin gerçekleştiği yaz ayları ortalamaları oluşturmaktadır. Bu ayların ortalama sıcaklıkları belirlendiğinde Giresun'da 21.7 °C, Kumbet yaylasında ise 15.0 °C olduğu hesaplanır. Bu durumda yaz aylarında kıyı kesiminde görülen sıcak ve bunaltıcı hava nedeniyle insanların yüksek kesimlerde bulunan yaylalara çıkmasına zemin hazırlayan en önemli faktörlerden birinin olmasında etkili olmuştur.

Kumbet yaylasının da içerisinde bulunduğu saha kıyı şeridi ılık bir deniz, bu denizden yükselen buharları karaya doğru sürükleyen kuzey rüzgarları, bu nemli hava kütesinin yükselerek yoğunlaştığı sarp kenar dağları ve nihayet bu ılık sahaya sık sık sokulan gezici barometre minimumları sayesinde meydana gelen Doğu Karadeniz fazla yağış köşesinin batı ucunu meydana getirir (Erinç, 1945, s. 122). Nitekim Giresun'da yıllık yağış tutarı 1324.5 mm, Schriber formülü kullanılarak yapılan hesaplamalara göre ise, Kumbet yaylasının yıllık yağış miktarı 2180.7 mm kadardır. Yine Giresun'un aksine Kumbet yaylasında kış mevsiminde düşen yağışların büyük çoğunlukla kar şeklindedir. Kasım ayından itibaren görülmeye başlayan kar yağışları Nisan ayı başlarına kadar sürmektedir. Karın yerde kalma süresi de 5-6 ayı bulabilmektedir.

Böylece her mevsimde yeterince yağışın düştüğü sahada ülkemizin büyük bir bölümünü etkileyen yaz kuraklığından bahsetmek mümkün değildir. Şüphesiz bu durumun ortaya çıkmasında, dağların uzanışının önemli rolü bulunmaktadır. Nitekim bu dağlar, kuzeyden sokulan ve alt kesimleri Karadeniz ile temas eden nemli hava kütlelerini yükseltirler ve nemin büyük kısmının bölgeye bırakılmasına zemin hazırlarlar (Akkan, 1973, s. 50). Böylece, Doğu Karadeniz Bölümü'nde kuzeye bakan yamaçlar, güneye bakan yamaçlardan daha fazla yağış almakta ve yaz devresinde kuzeye bakan yamaçlar, özellikle de yaylaların içerisinde yer aldığı üst kesimler genellikle sisle kaplanmaktadır. Deniz yüzeyinden kaynaklanan buharlaşmanın yükseklerle doğru gidildikçe yoğunlaşması sonucu sisler oluşmaktadır. Bu sisler yağışlar ile birlikte, Doğu Karadeniz Bölümü'nün genelindeki yayla yerleşmelerinde olduğu gibi, Kumbet ve çevresindeki yayla yerleşmelerinin bulunduğu sahalardaki otlakların yeşil kalmasına, dolayısıyla da hayvancılık faaliyeti bakımından elverişli bir ortamın oluşmasına, böylece

hayvancılığa dayalı yaylacılık faaliyetinin gelişmesine önemli katkılar yapmaktadır (Zaman, 2000, s. 225).

Gerek iklimin nemli oluşu, gerekse de kuzeyden güneye doğru yükseltinin kısa mesafelerde belirgin olarak artması nedeniyle doruk çizgisi çevresinden kaynaklanan çok sayıda akarsu bulunmaktadır. Araştırma sahasının en önemli akarsuyu olan Aksu deresi kaynağını Karagöl ve Kazankaya yaylalarından almakta ve ikisi mevkiinde Tamdere suyu ile birleşmektedir. Bu akarsu Kuzalan mevkiinden itibaren Kümbet yaylasının NW sınırını oluşturmakta ve yaylanın doğusundan geçen Çındaş deresini almaktadır. Ayrıca sık aralıklarla vadi boyu ve yamaç eteği kaynaklarına da rastlanılmaktadır. Böylece arazi sık bir akarsu ağıyla ve derin bir şekilde yarılmıştır (Şekil 2). Bu durum, Kümbet yaylası ve çevresindeki çok sayıdaki oba-yayla yerleşmelerinin 10-15, 50-100 ve daha fazla konutu bulunan oba toplulukları şeklinde yerleşme kümelerinden oluşması ve geniş bir dağılım göstermesinin esas nedenlerinden biridir (Doğanay, 1989:314).

Her mevsimi yağışlı, yazları serin geçen ve kışları pek soğuk olmayan okyanusal iklim özellikleri, bitkisel hayata olağanüstü elverişli gelişme şartları sağlayarak, kıyı kuşağının ve genellikle kenar dağlarının kuzey eteklerini, nemcil ormanları karakteristik orman gülleri ile karakterize eden gür kolşik formasyonun doğal temelini hazırlamış bulunmaktadır. Bu nedenle de bitki örtüsü bakımından etek ormanları, karışık ormanlar, iğne yapraklılar ve Alpin kat olarak ayırte edilen farklı kuşaklar meydana gelmiştir (Erinç, 1945, s. 123).

Etek ormanları kıydan yaklaşık 700 m yükseltilere kadar çıkmaktadır. Ancak bu gür, tür bakımından zengin ve genellikle nemli orman formasyonu kuşağı, ülkemizin büyük nüfus yoğunluklarının görüldüğü sahalardan biri olması sebebiyle geniş alanlarda ortadan kalkmış, yerini tarlalara ve özellikle de fındık bahçelerine bırakmıştır. Kıydan 700 m yükseltilere kadar yoğun olarak görülen bu manzaranın yanı sıra yüksek eğim değerleri nedeniyle tarıma elverişli olmayan alanlarda yayvan yapraklı türlerden (kayın, kestane, ıhlamur, kızılâğaç vbg) oluşan ormanları da görmek mümkündür (Erinç, 1945, s. 123).

Aksu deresi vadisi boyunca kıydan başlayan kayın ormanları, Dereli ilçesi yönetim sınırları içerisinde 1700 m yükseltilere kadar çıkmaktadır. Bu ağaçlar, 500-1200 m arasında kestane, ıhlamur, gürgen ve kızılâğaçlar ile topluluklar, bazen de kızılâğaçların hakim olduğu ve 1500 m yükseltilere kadar ormanlar oluştururlar. Genelde ise 1200-1500 m arasında iğne yapraklı ağaçlardan özellikle ladinler ile karışık ormanlar katını meydana getirirler (Atalay, 1994, s 135).

Kümbet yaylasının da bulunduğu alanda, 1500 m'den sonra yaklaşık 2000 m yükseltilere kadar saf topluluklar oluşturan doğu ladini ormanları görülmektedir (Fotoğraf 2). Bunlar arasına yer yer köknarlar karışmıştır. Ormanaltı florası olarak ise yaygın olarak mor ve sarı çiçekli ormangülleri bulunmaktadır. Bunlara ormanın tahrip edildiği alanlarda da rastlanılmaktadır.

Orman katının üzerinde ise; yavşan otu (*Artemisia*), kekik (*Thymus polytrichus*), sütleğen (*Tithymalus bura*), fiğ (*Vicia blansae*), kızılğöz diken (Eryngium), gıcır diken (*Smilax exlelea*), yumak otu (*Festuca alpina*), üçgül (*Trifolium polyphyllum*), dağ gülü (*Hypericum pruniatum*), ısırgan (*Urtica dicica*), düğün çiçeği (*Ranunculus repens*), böğürtlen (*Rubus*) ve çayır otları (*Graminea*) gibi bitkilerden oluşan Alpin kat yer almaktadır.

Fotoğraf 2. Kümbet ve Çevresindeki Ladin Ormanları.

Toprak özellikleri bakımından Kümbet yaylası ve çevresinde gri-kahverengi podzolik topraklar bulunurken, daha yüksek kesimdeki oba- yayla sahalarında yüksek dağ çayır toprakları yer alır (Doğu Karadeniz Havzası Toprakları, 1981, s. 30,51).

Beşerî Çevre Özellikleri

Kümbet yaylasının da içerisinde yer aldığı Doğu Karadeniz'de yayla ve yaylacılığın ortaya çıkışı ve gelişmesin de doğal faktörlerin yanı sıra beşeri dolayısıyla da tarihi faktörlerinde etkileri söz konusudur. Bu konuda, bölge tarihi ile

ilgili kaynaklarda, XVII ve XIV. yüzyıllarda, Karadeniz kıyıları nüfusunun Türkleştirilmesinin de önemli etkileri olduğu belirtilmektedir (Turan, 1980, s. 30). Çünkü bu boy, konar-göçer hayat tarzı ve yaylak kışlak hareketleriyle tanınmıştır. Oğuz boylarının bu hayat tarzı ve hareketi içerisinde, Giresun ve çevresinin önemli bir yere sahip olduğu bilinmektedir. Bu hususta, erken dönemlerden itibaren bölgeye yerleşen Çepni boyu mensupları ile diğer boyların önemli rol oynadığı aşikâr görülmektedir (Şahin, 1978, s. 150).

Böylece Giresun bölgesini kendilerine yurd tutan Oğuz boyları, ekonomik bakımdan hayvancılıkla uğraşmalarından dolayı konar-göçerliliğin hayat tarzı olan yaylak-kışlak hareketleri ve bununla ilgili kültür unsurlarını, şüphesiz beraberlerinde getirmişlerdir. Bölgenin arazisinin oldukça dağlık ve engebeli olması, onların erken dönemlerden itibaren yerleşik bir hale geçmesinde önemli rol oynamıştır. Ancak bu durumun, onların ananevi hayat tarzlarının tamamen terk edilmesine ve izlerinin silinmesine sebep olduğunu söylemek bir hayli güçtür. Nitekim 1515 tarihinde Giresun bölgesindeki “Çepni Vilayeti” adlı idari bölge içinde; Uluköy, Harid, Gönderi, Köyyeri, Dumluköy, Söğüdönü ve Akdaş gibi adlarla bilinen 26 yaylak adının geçmesi, esasında yaylacılık geleneğinin o dönemdeki canlı izlerini göstermesi bakımından önemlidir. Dağların yayvanlaşmış sırtları üzerinde başlayan bu yaylaklar, şüphesiz bu bölge halkının ananevi hayat tarzlarını yaşadığı ve hayvan besleme, hava değişikliği ve üretim gibi gayelerle kullandığı yerlerdir (Şahin, 1998, s. 148). Bu şekliyle, diğer yaylalarda olduğu gibi Kümbet yaylasının kurulmasında da birçok faktör olmasına rağmen, bunlardan belki de en önemlisini yaylanın, devamlı kırsal yerleşmelerin (Kümbet ve Uzundere köyleri) yararlandıkları bir geçim alanı, dolayısıyla beşeri ve ekonomik bir faaliyet alanı olması oluşturur.

Bunlara ilave olarak, Doğu Karadeniz dağlarındaki yaylaların bazılarında olduğu gibi Kümbet ve çevresindekilerin bir çoğuna da ad olarak oba teriminin verilmiş olması da, bu bölgedeki yayla ve yaylacılığın Türklerle başladığının belirtilerinden biri olarak kabul edilebilir (Zaman, 2001, s.194). Hatırlanacağı üzere ülkemizin değişik bölgelerinde; oymak, göçer-evli boy, beş on çadırdan oluşmuş göçebe oymağı, bir oymağın oturduğu yer, çadır topluluğu, çardak, büyük çadır, bölmeli çadır... gibi değişik anlamlar ifade eden oba terimi, Orta Asya Türk kültüründen Anadolu’ya intikal etmiştir (Doğanay, 1997, s. 300).

Bütün bunlara rağmen, Kümbet yaylasının ne zaman kurulduğu ile ilgili kesin bilgiler mevcut değildir. Ancak, Osmanlı İmparatorluğu döneminde 1530 tarihli tahrir defterinde, Kümbet köyünden alınan vergilerle ilgili kayıtlara rastlanmış olması, tarihinin eski olduğunu göstermektedir. Nitekim bu kayıtlara

göre, Kumbet köyünden yıllık 600 akçe vergi alınması ve bu rakamın hane başına alınan vergi göz önünde bulundurulduğunda (15-20 akçe) Kumbet köyünün 30-40 haneden oluştuğu anlaşılmaktadır. Ayrıca bu verginin, Osmanlı toprak sistemine göre muhtemelen alınan öşür vergisinin, resm-i ganem (koyun öşürü) ve resm-i giyah (yeşil ot ve saman öşürü) olması da, köy ve çevresinde hayvancılık faaliyetlerinin yoğun olarak yapıldığının bir göstergesi kabul edilebilir (Başbakanlık Osmanlı Arşivi, s. 749). Kumbet yaylasının aynı adı taşıyan köy yerleşmesi ile hayvancılık faaliyeti açısından ilişkisi kurulduğunda, yayla sahasından bu amaçla eskiden beri yararlanıldığı sonucu ortaya çıkmaktadır.

Kumbet yaylasının tarihi durumu ile ilgili bilgilere daha sonraki dönemlerde çıkarılan salnamelerde de rastlanılmaktadır. Gerçekten bu salnamelerden 1902 tarihli alanında bölgedeki yaylalardan Ordu'nun Çambaşı ve Perşembe, Giresun'un Bektaş ve Kumbet yaylalarından bahsedilmekte ve bu yaylalara çıkan insanların hiçbir şeyden mahrum kalmayacağı, mükemmel evler, camiler, kiliseler, mektebler ile çarşılarının bulunduğu ve yörede yayla hayatının bir nevi atalet-i ihtiyârriye (seçkin dinlenme yeri) demek olduğu ifade edilmektedir (Trabzon Vilayeti Salnamesi, 1903 (1321), s. 212-215).

Böylece bu bölgedeki yaylacılık faaliyetlerinin çok eski tarihlere kadar indiği ortaya çıkmaktadır. Genellikle kırsal nüfusun ek geçim sahaları ve yaz mevsiminde başta hayvancılık olmak üzere dinlenme amacıyla da çıktıkları geçici yerleşmelerdir. Ancak, son yıllarda Kumbet yaylasında da olduğu gibi, yaylacılık faaliyetinde meydana gelen fonksiyon değişmesine bağlı olarak, yeni bir yaylacılığın (yayla turizminin) ortaya çıktığı görülmektedir. Bu şekildeki yaylacılık faaliyeti, daha çok ülkemizin güneyinde, yazların sıcak ve bunaltıcı geçtiği kıyı bölgesi ile yüksek kesimler arasında gelişmiştir (Koca, 1994, s. 282). Son yıllarda Doğu Karadeniz Bölümü'ndeki yaylalarda da sıkça görülen bu özellik, aslında sadece günümüze ait bir olgu değildir. Nitekim bu konuda da, Trabzon Vilayeti ile ilgili salnamelerde, kıyı kesiminde yaşayan insanların, yaz aylarının bunaltıcı etkisinden kurtulmak için yaylalara çıktıklarından bahsedilmektedir. Günümüzde ise, bölge yaylalarında bu durumun her geçen yıl artarak devam etmesinde, sahil kesimindeki aşırı nem ve yüksek sıcaklık değerlerinin oluşturduğu iklimin insan yaşantısı üzerindeki olumsuz etkilerinin yanı sıra, mevcut kısıtlı plajların çevresel atıklarla kirletilmesi ile yaylaların doğal ve beşeri turistik değerlerine dikkat çekilmesi de etkili olmuştur.

Anlaşılabacağı üzere, bölgede geleneksel olarak ve çok eski tarihlerden itibaren sürdürülen yaylacılık ve yayla yaşamı, sadece ekonomik amaçlı bir faaliyet

değil, aynı zamanda da yöre insanı için vazgeçilmez bir gelenek, bir tutku ve kendine özgü bir töre ve alışkanlıktır. Bu şekliyle yaylacılığı, yöre insanının yüzyıllardan beri sürdürdüğü bir faaliyetten ayrı düşünmek mümkün değildir. Yayla evini şenlendirmek, hiç olmazsa yılda bir kez üretmek, dinlenmek, ruh ve beden sağlığına kavuşmak ve moral kazanmak bölge insanının bir gereksinimi, bir özlemidir (Çakır, 1988, s. 166).

Yayladaki Ekonomik Faaliyetler

Kümbet yaylası, son yıllardaki turizm konusundaki çalışmalarla giderek daha fazla rekreasyonel yaylacılığa hizmet etmektedir. Ancak hayvancılık amaçlı yaylacılık faaliyeti de önemini korumaktadır. Özellikle de yayla çevresindeki obalarda hayvancılık faaliyeti yoğun olarak gözlenmektedir. Kümbet köyü sınırları içerisinde yer alan yayla, özellikle yaz aylarında yoğun bir şekilde rekreasyonel yaylacılık faaliyetine de sahne olmaktadır. Bu özellik yaylanın, Doğu Karadeniz sınırları içerisinde bulunan 15 diğer yayla ile birlikte, turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi öngörülen yaylalar içerisine dahil edilmesinde önemli rol oynamıştır. Böylece Kümbet yaylası, 2643 sayılı Turizm Teşvik Kanunu uyarınca Bakanlar Kurulu kararıyla, 20 Mayıs 1991 gün ve 20876 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak turizm merkezi olarak ilan edilmiştir (Resmi Gazete, s. 4-5).

Günümüz itibarıyla ise Kümbet Turizm Merkezi, hem kırsal (köy) ekonomiye katkıda bulunan ekonomik anlamdaki yaylacılık fonksiyonuna, hem de turizme yönelik rekreasyonel yaylacılığa sahip, bir geçici yerleşmeyi oluşturmaktadır. Çevresindeki oba-yaylalarda ise hayvancılık ekonomisini destekleyen yaylacılık faaliyeti görülür.

Nisan ayı başından itibaren nüfuslanmaya başlanan oba-yayla yerleşmelerinde yaşam, Kasım ayına kadar devam etmektedir. Ancak, bu süre içerisinde fındık hasat zamanı olan Ağustos ayında yayla nüfuslarında önemli düşüşler yaşanmaktadır. Başka bir ifadeyle, Ağustos ayı içerisinde fındık bahçelerinde çalışabilecek nüfus, köylere inerken, yaylada daha ziyade yaşlı ve çocuk nüfus kalmaktadır. Oba-yayla yerleşmeleri yılın kış döneminde terk edilirken, yaylaların turizm merkezini oluşturan Kümbet'te ise, Uzundere ve Kümbet köylülerine hizmet veren birkaç bakkal ve kahvehane, bu mevsimde de açık tutulmaktadır. Bu haliyle çok az sayıda insan tarafından yılın tamamında yerleşilen, ancak Mayıs-Kasım devresinde haftanın cuma günleri pazar kurulan Kümbet yaylası, daha öncede ifade edildiği gibi, hem Uzundere ve Kümbet köylerinde yaşayan ailelerin, hem de çevredeki oba-yayla yerleşmelerinde yaşayanların hayvansal ürünlerini pazarladığı ve çeşitli ihtiyaçlarını karşıladığı bir fonksiyona

sahiptir. Canlı hayvan ticaretinin de yapıldığı yaylada, işyerlerinin tamamı haftanın bütün günlerinde açıktır. Böylece Kumbet, pazar fonksiyonu özelliği ile çevresindeki oba-yayla yerleşmelerinin yanı sıra köy yerleşmelerinin de üretim ve tüketim ilişkilerini düzenleyen bir ticaret merkezi durumundadır.

Kumbet Turizm Merkezi'nde çeşitli ihtiyaçları karşılamaya yönelik 78 ticari işyeri bulunmaktaydı. (Tablo 2). Bu işyerleri parke taşı döşenmiş, kuzey-güney doğrultusunda uzanan caddenin her iki yanında sıralanmıştır (Fotoğraf 3). Kış sezonunda çoğunluğu kapalı olan bu işyerleri, yayla sezonunda binlerce insana hizmet vermektedir. Kış sezonunda bu işyerlerinin kapanmasında; yaylacı nüfusun bulunmamasının dolayısıyla da ticari faaliyetlerin azalmasının yanı sıra, çoğunluğunun yerli olmayan tüccarlar tarafından işletilmesi de etkili olmaktadır. Yaz sezonunda yaylacı nüfusun yanı sıra yerli ve yabancı turistlere ve günübirlikçilere de hizmet sunan bu işyerlerinden en fazla ilgiyi yöre yaylalarındaki Çayır ve mera alanlarında doğal olarak yetişen otlaklarda beslenen küçükbaş hayvanların etlerinin satıldığı kasaplar ve mangalarda et pişiren lokantalar görmektedir.

Fotoğraf 3. Ticari İşyerlerinin Ana Caddenin İki Tarafında Sıralanmıştır.

Tablo 2. Kümbet Pazarındaki Ticari İşyerlerinin Dağılışı.

İşyeri	Sayısı	İşyeri	Sayısı
Bakkal	20	Berber	2
Otel	6	Tamirci	1
Kasap	15	Tekel Bayii	5
Lokanta	4	Zahireci	5
Kahve	7	Diğerleri	9
Fırın	4	Toplam	78

Kaynak: Yerinde yapılan gözlem sonuçları ile belirlenmiştir (2001).

Kümbet yaylasının ekonomik yönden gelir getiren bir diğer faaliyetini, yöre insanının gelir seviyesinin yükselmesinin yanı sıra ulaşım şartlarının da giderek iyileşmesine ve yukarıdaki faaliyetlere de ilave olarak, sayfiye yerleşmesi durumuna dönüşmesi oluşturmaktadır. Bu maksatla başta Giresun şehrinde yaşayan zengin aileler olmak üzere çok sayıda insan, yayla da yazlamak, çoğunlukla da hafta sonunu geçirmek piknik yapmak, gezmek ve dinlenmek amacıyla yaylaya çıkmaktadır. Ayrıca, yaylanın ticari hayatı üzerine canlılık kazandıran bir diğer aktiviteyi, ilki 1988 yılında Salon Çayırı mesire alanında, 1990 yılından itibaren ise Aymaç mevkiinde düzenlenen *Kümbet Yayla Şenlikleri* oluşturur (Fotoğraf 4). Binlerce insanın katıldığı bu şenliklere Giresun, Dereli ve Espiye'den de çok sayıda seyyar satıcı gelmektedir. Çoğunluğu gününbirlikçilerden oluşan katılımcılar, eğlenmenin yanı sıra oba-yaylalarda üretilen çeşitli ürünleri de satın almaktadır.

Konaklama amaçlı gelenler ise, çevredeki oba-yayla yerleşmelerindeki yakınlarının yanı sıra, bir kısmı da Kümbet yaylasındaki çok az sayıdaki konaklama tesislerinde kalmaktadır. Ancak bu konaklama tesisleri ihtiyacı karşılayacak düzeyde değildir.

Yaylacılık sezonu boyunca cuma günleri pazar kurulan Kümbet yaylası, yukarıda da belirtildiği gibi, hem devamlı hem de geçici kırsal yerleşmelerde yaşayanların canlı hayvan, yağ, peynir, yapağı gibi hayvansal ürünlerini, çamadan (çanta), sepet, püskül, odun kaşığı, el örmesi işlemeli çorap gibi çeşitli el sanatlarını ve nane, mantar türleri ve yayla çiçeği gibi doğada kendiliğinden yetişen ve yaylacılar tarafından toplanan bitkilerin pazarlandığı ve çeşitli ihtiyaçların karşılandığı bir fonksiyona sahiptir. Bu özelliği ile yılın 6-7 ayı boyunca fonksiyonunu sürdüren Kümbet yaylası pazarı, çevresindeki oba-yayla yerleşmelerinin üretim ve tüketim ilişkilerini düzenleyen geleneksel bir ticari

merkez durumundadır. Başka bir ifadeyle kurulan pazar, eski ile yeninin, gelenekselle-çağdaş olanın takas edilmesini sağlamaktadır (Bekdemir, - Özdemir, 2002, s. 22).

Fotoğraf 4 . Kumbet yayla Şenliklerinden Bir Görünüm (Fotoğraf Giresun il Yıllığı, 1998)

Nisan ayından itibaren çıkılan Kumbet yaylası ve çevresindeki oba-yayla yerleşmelerinde hayvancılık önemli bir geçim kaynağıdır. Geleneksel olarak sürdürülen bu faaliyetle yöre halkı; süt, yağ, peynir, et ve yapağı üretmekte olup, ihtiyaç fazlası ürünler çoğunlukla Kumbet yaylasında haftalık kurulan pazarda satılmakta, çok az bir bölümü ise Dereli kasabasındaki pazara götürülmektedir. Hayvansal ürünlerin yanı sıra canlı hayvan satımı da diğer bir faaliyeti oluşturur.

Coğrafi şartların bir sonucu olarak çayır ve otlak bakımından zengin bir potansiyele sahip olan oba-yaylalarda küçükbaş hayvancılık, büyükbaş hayvancılığa oranla çok daha ön plandadır (Fotoğraf 5). Büyük oranda koyun besiciliğini oluşturan küçükbaş hayvancılıkta çoğunlukla kıvrıcık cinsi koyunlar beslenirken, az sayıda ak karaman, mor karaman ve dağlıç ırkına da rastlanır. Koyun besiciliği kadar olmasa da, büyükbaş hayvanlardan sığır yetiştiriciliği de yapılmaktadır. Daha ziyade yerli ırkların hakim türü oluşturduğu yörede son yıllarda Jersey ve montefon ırkları ve bunların melezleri de gittikçe yaygınlaşmaktadır. Yaylalarda az da olsa arıcılık faaliyetlerine de rastlanmaktadır.

Fotoğraf . 5. Kümbet ve Çevresindeki Oba- Yayla Yerleşmelerinde Yoğun Olarak Küçükbaş Hayvancılık Yapılmaktadır.

Turizm merkezi içerisinde veya çevresindeki oba-yayla yerleşmelerinde bir diğer ekonomik faaliyeti, bağlak veya şennik (şenlik) adı verilen, etrafı dikenli tel, ahşap çitler (çablama) veya taş duvarla çevrili bahçelerde, hayvanların kışlık yiyeceğini sağlamak için çayır yetiştiriciliği oluşturur. Koruma altına alınan bu alanlarda, doğal olarak yetişen çayırlar, Ağustos ayı içerisinde biçilip-kurutularak, kışlık yem olarak tüketilmek üzere köylere nakledilir. Günümüzde kamyonlar ile nakledilen çayırlar, 30-40 yıl öncesinde yük ve çeki hayvanları vasıtasıyla taşınmaktaydı. Ayrıca, bağlak içerisinde ayrılmış küçük parsellerde kara lahanası, patates, marul, taze soğan gibi sebzelerin yetiştiriciliği de yapılır.

Yaylanın Ulaşım Durumu

Kümbet yaylası, Şebinkarahisar yolu güzergahı üzerinde yer alması nedeniyle, hemen hemen her dönem ulaşım bakımından elverişli bir konuma sahip olmuştur. Nitekim 1903 tarihli Trabzon Vilayeti’ne ait salnamede Giresun’u Kümbet’e bağlayan karayolunun tamamlanmış olduğundan bahsedilmekte ve Giresun-Bektaş yaylası yolu gibi esasen yayla tariki (yolu) ise de, otuz-kırk kadar köyün nakliyatını teşkil ettiğinden, ehemmiyeti mahsusaya haizdir (özel bir öneme sahiptir) denilmektedir (Trabzon Vilayeti Salnamesi, 1903 (H. 1321), s.212-215). Ancak hemen belirtmek gerekirse bu dönemde yapılmış olan yolun, yaya ve hayvan

taşımacılığına uygun olarak inşa edildiği muhtemeldir. Çünkü bölgenin topoğrafik şartları göz önünde bulundurulduğunda o dönemlerdeki şartlarda çok geniş yolların yapıldığından bahsetmek pek mümkün değildir. Gerçekte bölgedeki karayolu ağının yapımına 1950'lerden sonra başlandığı, ve 1970'li yıllardan sonra nispeten hız kazandığı ifade edilmektedir. Böylece 1970'li yıllara kadar, topoğrafik nedenlerden kaynaklanan elverişsizliğin yanı sıra yörede çok fazla motorlu aracın bulunmaması ile bu araçların kullanabileceği karayolu ağının mevcut olmaması gibi faktörlerin etkisiyle ulaşım pek fazla gelişmemiştir. Bu yıllardaki taşımacılık faaliyetleri at, katır ve eşek gibi yük ve çeki hayvanlarıyla ya da insan gücüyle sağlanıyordu. Bu şekilde yapılan ulaşım faaliyetleri Şebinkarahisar, Tamdere ve Dereli gibi merkezlere, patika yollarla gerçekleştiriliyordu. Kumbet ve çevresindeki yaylalara çıkan yaylacı nüfus da bu yolları ile birlikte yük ve çeki hayvanlarını ulaşımda kullanıyordu (Bayram, 2001, s.99).

Günümüzde ise sahilden Kumbet yaylasına, Giresun-Dereli-Şebinkarahisar yol güzergahı takip edilerek iki şekilde ulaşmak mümkündür. Bunlardan birincisini, Giresun-Dereli-Güdül ve Yüceköy güzergahı oluşturur. Giresun'a yaklaşık 60 km olan bu güzergahın 41 km'si asfalt, 19 km ise stabilize'dir. Bu yol üzerinden yayla ile bağlantı düzenli minibüs seferleri ile sağlanır. İkincisi güzergah ise, Dereli kasabasından sonra Şebinkarahisar yolu takip edilerek İkisü ve Uzundere köyleri üzerinden gerçekleştirilen bağlantıdır. Bu yol, ilk güzergaha göre daha uzundur ve Giresun'dan Kumbet yaylasına olan uzaklık 92 km kadardır. Bunun da, Şebinkarahisar yolunu oluşturan 80 km'si asfalt, 12 km'si ise toprak tesviyedir (stabilizedir). Bu güzergah üzerinden gerçekleştirilen bağlantı daha ziyade yaylaya özel araçları ile gelenler tarafından kullanılmaktadır. Çünkü bu hat üzerinde düzenli minibüs seferleri yoktur. Bu yol güzergâhlarının çoğunlukla Aksu deresi ve kollarının oluşturduğu vadileri takip etmesi ve dolayısıyla akarsu yatağına paralel olarak uzanması sonucu kıvrımlı ve çok sayıda keskin virajlardan oluşmasına neden olmuştur.

Dereli kasabası ile Kumbet arasındaki ulaşım bağlantısı minibüs seferleri ile sağlanmaktadır. Yaylacılık sezonu boyunca çok daha fazla olan minibüs seferleri, kış aylarında sayıca azalmakta ve bu seferleri yayladan ziyade Kumbet köyü ile bağlantının sağlanmasına yönelik olarak gerçekleştirilmektedir. Ayrıca yaylacılık sezonunu oluşturan aylarda, haftanın her günü düzenli minibüs seferleri yapılırken, kış mevsiminde ise Azalan yolcu sayısına bağlı olarak sefer sayısı da azalmakta, hafta sonunda ise çok az sefer gerçekleştirilmektedir. Yine bu mevsimde kar

yağışlarına bağlı olarak yolun geçici süreli de olsa, zaman zaman ulaşımına kapanması söz konusu olmaktadır.

Kümbet yaylasına, yaylacılık faaliyetlerinin yoğun olduğu ve dolayısıyla da yolcu sayısının arttığı yaz aylarında Giresun şehrinden de direkt olarak günlük seferler düzenlenmektedir. Rekreatif amaçlı yaylacılık faaliyetlerini gerçekleştirenler ise, çoğunlukla yaylaya özel araçları ile çıkmaktadırlar.

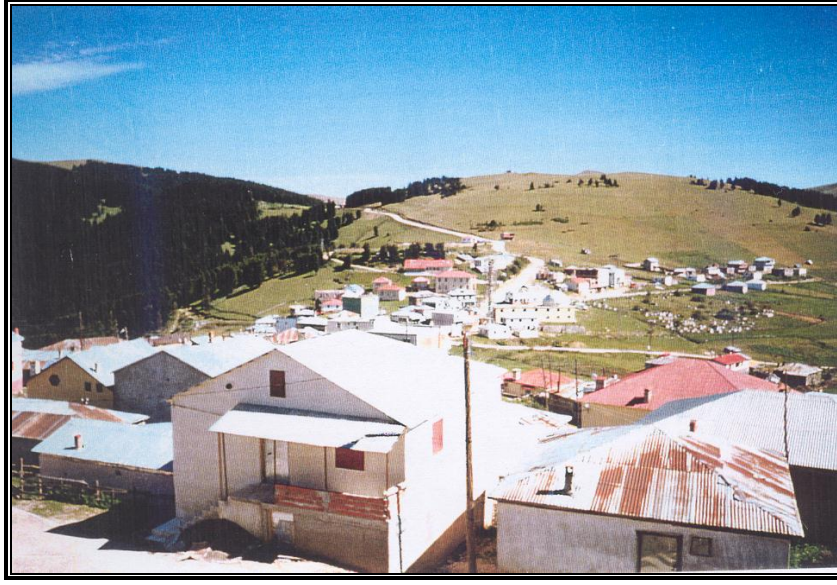
Yayladaki Mesken Tipleri

Kümbet Turizm Merkezi içerisinde yer alan geleneksel meskenler, kullanılan malzeme, şekil ve çeşitli bölümlerinin düzeni bakımından çok farklı şekiller göstermektedir. Kuşkusuz bu değişik görünüm üzerinde; etnik, tarihi ve psikolojik faktörlerin yanı sıra değişen ve her bölgenin karakteristiğini yansıtan evlerin temel şekillerinde, coğrafi faktörlerin etkisi büyüktür. Gerçekten de meskenler, yapı malzemesi, şekil ve çeşitli kısımların düzeni ile içinde buldukları coğrafi şartların etkisini taşıdıkları ve bu etkiyi aksettirdikleri oranda coğrafi bir önem taşırlar. Coğrafi çevreye en iyi uyum ve buldukları çevrenin etkisini taşıyan meskenler, daha çok kır evleridir. İnsanın bütün faaliyetlerinde olduğu gibi, evin inşasında da yaşadığı çevrenin coğrafi şartları, özellikle de iklim ve topoğrafyanın etkisi çok büyüktür (Tanoğlu, 1969, s.216). Nitekim Kümbet ve çevresindeki oba-yaylalardaki evlerin inşa tarzlarında ve çatılarının eğimli olmasında iklim, hayvan barınağının da çoğunlukla evin alt katında yer almasında topoğrafyanın etkisi söz konusudur. Ayrıca, evin planında coğrafi şartların yanı sıra gerçekleştirilen ekonomik faaliyetlerin ve sosyal faktörlerin de önemli etkisi bulunmaktadır.

Oba-yayla yerleşmelerinde inşa edildikleri malzemelere göre geleneksel ve çağdaş olmak üzere iki tip meskene rastlanır. Bunlardan birini Kümbet yaylasının merkezini oluşturan ve çoğunlukla çağdaş yapı malzemesinden yapılmış ticari işyerleri ile sağlık ocağı ve diğer sosyal amaçlı olanlar ile aile konutları oluşturur. İkincisini ise Çeğerli, Tekke, Yağmurca gibi yaylalar ile Can, Çeğerçukur, Comakkonağı, Köyyeri gibi oba yerleşmelerinde, yakın çevreden temin edilen ahşap ve taşın inşa edilmiş konutlar ve eklentileri teşkil etmektedir.

Kümbet yaylasının turizm merkezini oluşturan çarşısındaki meskenlerin büyük çoğunluğu ise çağdaş yapı malzemeleri kullanılarak inşa edilmişlerdir (Fotoğraf 6). Son 20-25 yıl içerisinde ulaşım imkanlarının gelişmesinin yanı sıra gelir düzeyinin de artması, bu tip meskenlerin inşasında etkili olmuştur. Ayrıca, yaylanın turizm merkezi olarak ilan edilmesi de (20 Mayıs 1991), rekreatif amaçlı yaylacılığa bağlı olarak sayfiye evlerinin çoğalmasını ve dolayısıyla da konutlardaki çağdaş malzeme kullanımını ön plana çıkaran diğer önemli bir faktörü

oluşturmuştur. Bu konutlarda, çevredeki oba-yayla yerleşmelerinin aksine, ahşap ve taş malzeme kullanımı eskiye oranla hayli azalmış ve bunların yerini demir, çimento, tuğla, briket ve galvanize sac almıştır. Ancak, çarşıda bulunan konutlardan yapım tarihi 30-40 yıl kadar veya daha eski olanlarda taş ve ahşap malzemenin yaygın olarak kullanıldığı da görülmektedir.

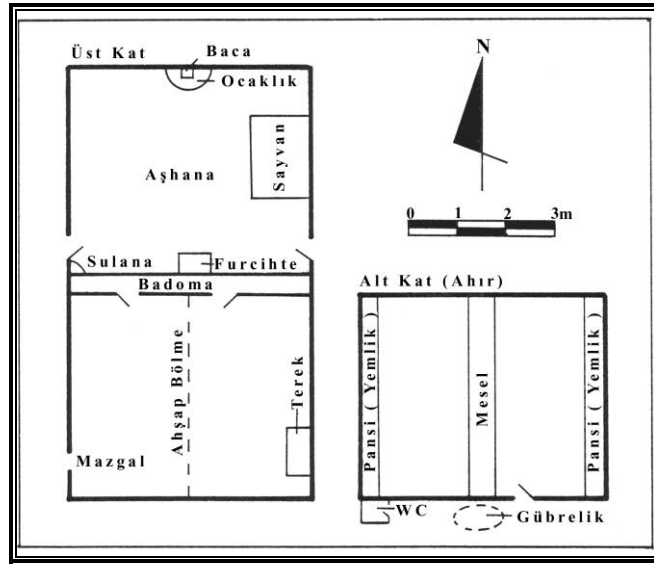

Fotoğraf 6. Kumbet Yaylasının Turizm Merkezini Oluşturan Çarşısındaki Meskenlerin Büyük Çoğunluğu Çağdaş Yapı Malzemeleri Kullanılarak İnşa Edilmişlerdir

Modern malzemelerle inşa edilenler eskilere oranla planlıdır ve çoğunlukla iki katlıdır. Bunların büyük çoğunluğu da yaylacı nüfusa ait olmakla birlikte, rekreasyonel amaçlı yapılmış modern villa tipi sayfiye konutlarıdır. Çarşıdaki konutların önemli bir kısmı ticari işyeri olarak kullanılır. Genelde birbirine bitişik inşa edilmiş bu konutların eski alanları tek katlı, son yıllarda inşa edilenler ise iki veya üç katlıdır. Kuzey-Güney yönünde uzanan parke taşı döşenmiş ana cadde üzerindeki binaların alt katları ticarethane, bazılarının üst katları ise rekreasyonel amaçlı olarak yaylaya gelenlerin konaklamasına hizmet edecek şekilde düzenlenmiştir. Çarşının en yüksek binasını, yaylada gözlemler bulunduğumuz 1999-2000 yılları yaz aylarında kaba inşaatı tamamlanmış olan 5 katlı sağlık ocağı oluşturuyordu. Aynı yıllarda çarşıda 182 konut bulunmakta olup, bunların 97

kadarını ana caddenin arka tarafında yer alan aile konutları, 78’ini ise çoğunlukla ana caddenin her iki tarafında sıralanan ticari işyerleri teşkil ederken, geri kalan 7 adedi kamu hizmeti sunulan; sağlık ocağı, PTT, ilkokul, jandarma karakolu, camii ve Orman İşletme Şefliği’ne ait binalardan ibarettir.

Kümbet Turizm Merkezi içerisinde yer alan oba-yayla yerleşmelerinde geleneksel olarak inşa edilmiş olan meskenleri, taş temel üzerine kurulmuş iki veya tek katlı olanlar oluşturur. Bunlardan iki katlı olanların alt katı büyükbaş hayvanların barınmasına, üst katı ise aile konutu olarak düzenlenmiştir (Şekil 3). Bu tip meskenlerde, hayvan barınağını oluşturan ahır kısmı, nem ve yağıştan fazla etkilenmemesi için taş, üst kat ise orman varlığına bağlı olarak genelde ahşap malzemeden inşa edilmiştir (Fotoğraf 7).

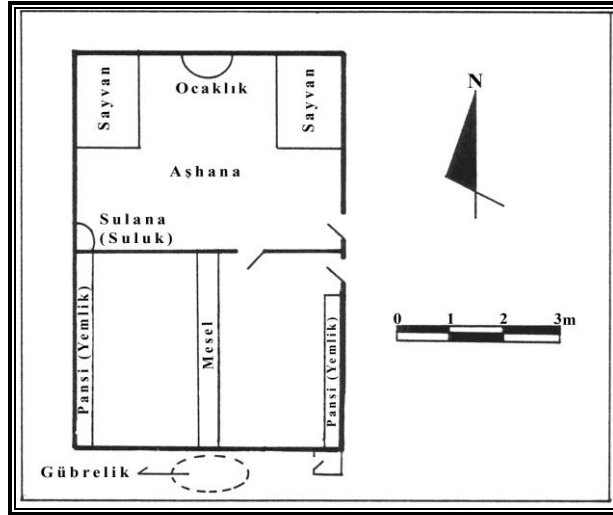
Şekil 3. Kümbet Çevresindeki Oba-Yayla Yerleşmelerinde Görülen İki Katlı Meskenlere Ait Plan.

Oba-yayla yerleşmelerindeki tek katlı meskenler iki bölmeden oluşur. Bu bölmelerden biri yine büyükbaş hayvan barınağını, diğer bölme ise o meskende yaşayan insanların yeme, içme, oturma ve yatma gibi ihtiyaçlarının karşılandığı kısmı oluşturur. Yörede bu bölüme ocaklık veya aşhane (aşhane) denilir (Şekil 4). Bu meskenlerde de orman-yayla ilişkisine bağlı olarak ahşap veya taş malzemeden birinin kullanımı söz konusu iken, her ikisinin birlikte kullanımı da yaygındır. Küçükbaş hayvancılık faaliyeti ile uğraşan aileler e ait meskenlerde ise hayvan

barınağı (ağılı), her iki tip meskende de evin dışındadır. Üstü açık olan bu barınaklar, 1,5-2 m ahşap çitlerle çevrili olup, 10-15 günde bir yeri değiştirilmektedir.

Fotoğraf 7. Oba- Yayla Yerleşmelerinde Taş ve Ahşap Malzemedен İnşa Edilmiş Yayla Evi.

Şekil 4. Kumbet Çevresindeki Oba-Yayla Yerleşmelerindeki Tek Katlı Konut Planı

Turizm Faaliyetlerinin Yayladaki Turistik Aktiviteye ve Bölge Ekonomisine Etkileri

Kümbet yaylasında rekreasyonel amaçlı yaylacık son yıllarda artmış olmakla birlikte, yaylanın Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren ziyaret edildiğine ilişkin bilgiler de mevcuttur (Sarısaman, 1999, s. 38). Hatta daha öncede belirtildiği gibi, Osmanlı İmparatorluğu’na ait salnamelerde doğal güzelliklerinin yanı sıra yaz aylarında sahilin bunaltıcı havasından uzaklaşmak isteyen insanların gittikleri dağların yüksek kesimlerindeki yaylalardan birinin de Kümbet olması, geleneksel yaylacılığın yanı sıra rekreasyonel yaylacılığın da aslında çok daha eski olduğunu göstermektedir. Ancak, son yıllarda yayla turizm aktivitesi yönünden çok daha fazla öneme sahiptir.

Kümbet yaylasında son 15-20 yıl içerisinde gözüken canlılıkta yerli turizm şirketlerinin bu yöreye düzenledikleri paket turların önemli katkısı vardır. Ayrıca, gerek Turizm Bakanlığı ve gerekse de Giresun İl Turizm Müdürlüğü’nün tanıtımlarının da önemli etkileri söz konusudur. Bu çalışmalar neticesinde ilki 1988 yılında Salon Çayırı mesire alanında *Yayla Şenlikleri* adıyla düzenlenen aktivitelerin etkisi de büyüktür. Bu şenlikler, 1990 yılından itibaren Aymaç mevkiinde *Kümbet Yayla Şenlikleri* adıyla her yıl temmuz ayının ikinci haftası gerçekleştirilmektedir (Fotoğraf 4). Bu aktiviteye yörede yaşayan binlerce insanın yanı sıra dışarıya göç etmiş bölge insanları ile ülkemizin değişik yerlerinden gelen vatandaşlar ile yabancı turistlerin de yoğun olarak katıldığı görülmektedir. Bütün bu insanlar, oba-yayla yerleşmelerinde üretilen ürünlere rağbet göstererek, yaylacı ailelerin hem gelirlerinin artmasına, hem de çeşitlenmesine büyük oranda katkı yapmaktadır.

Şenlikler zamanı veya diğer haftalarda yaylaya gelen insanların bir kısmı günübirlikçileri oluştururken, az da olsa diğer bölümü Kümbet yaylasının çarşısındaki konaklama yerlerinde kalarak ticari faaliyetlerin canlılık kazanmasına etki etmektedir. Bu amaçla yaylada, 6 adet konaklama tesisi mevcut olup, toplam yatak kapasiteleri 50’yi bulmaktadır. Bu sayı yaylaya gelip konaklayanların sayısına bağlı olarak her geçen yıl itibarıyla artmaktadır. Yaylada ayrıca, Orman Bölge Müdürlüğü’nce düzenlenmiş olan Salon Çayırı mesire alanında, her biri 5’er yataklı 3 adet dinlenme evinin yanı sıra piknik masaları, et pişirme ocakları, yağmur barınakları ve kır kahvesi gibi hizmetler sunan tesisler de mevcuttur (Fotoğraf 8). Ancak bu tesislerin ve yatak kapasitelerinin ihtiyaca cevap verebilecek düzeyde olduğunu söylemek mümkün değildir.

Fotoğraf . Salon Çayırı mesire alanındaki Konaklama Tesisleri

Elimizde kesin veriler olmamasına rağmen, yaptığımız mülakatlara göre, her geçen yıl itibariyle yaylada konaklama yapanların sayısında bir artış söz konusudur. Elbetteki bu durum, sadece alış-veriş amacıyla yaylaya gelmesi ile açıklanamaz. Buna ilave olarak, şehirlerin sıkıcı, bunaltıcı ve gürültülü ortamından kaçan ve barınma ihtiyacını karşılamak için çok fazla konfor aramayan, yayla ve çevresinin doğal güzelliğini görmek, rekreasyonel faaliyetlerde bulunmak ve kısa süreli de olsa doğal ortamın bir parçası olmak üzere yaylada geceleme yapanların sayısı da az değildir. Bu konuda Turizm Bakanlığı'na hazırlanmış broşürler, İl Turizm Müdürlüğü'nün tanıtım yönündeki çabaları, yazılı ve görsel basında çıkan haberler, televizyonlarda bölge ile ilgili yayınlanan belgeseller de, doğa sever turistlerin bölge hakkında bilgi sahibi olmaları ve onları bu olağanüstü doğa alanlarını görmeye yönlendirmelerinin de bu artışta katkısı büyüktür (Bayram, 2001, s. 128).

Yayladaki konaklama tesislerinde, turistlere ait bilgilerin kayıt altına alınmamış olması nedeniyle gelenlerin nereden geldikleri, uyrukları ve kalış süreleri hakkında kesin bilgilere sahip değiliz. Ancak, bu konuda da mülakat sonuçlarına göre, yaylaya gelen turistlerin % 95'e yakınının yerli turistlerden oluştuğunu söylemek mümkündür. Bunların büyük bir bölümünü de Giresun doğumlu olup da, herhangi bir sebepten dolayı Giresun'dan göç etmiş insanlar oluşturur. Yabancı

turistler ise, Bağımsız Devletler Topluluğu’ndan gelenlerin yanı sıra Almanya, Hollanda ve İngiltere gibi batı Avrupa ülkeleri vatandaşlarıdır (Bayram, 2001, 129-130). Bunlardan yerli turistlerin yanı sıra özellikle de batı Avrupa ülkelerinden gelenlerin yöresel yemek ve ürünlerin yanı sıra el sanatlarına büyük ilgi göstermeleri, ticari aktivitenin dolayısıyla da yaylacı nüfusun gelir seviyesinin artmasında önemli rolleri bulunmaktadır.

Yaylaya gelen yerli ve yabancı turistlerin yayla ekonomisine bir diğer katkısını da buralarda geceleme, yeme-içme ihtiyaçlarına yönelik yaptıkları harcamaların ve alış-verişlerin yanı sıra artan ticari işyerlerinin sayısına bağlı olarak az da olsa yeni istihdam olanakları yaratması oluşturur. Ayrıca, ziyaretçi sayısının artmasına bağlı olarak, gerek Giresun, gerekse de Dereli kasabası-Kümbet yaylası arasında düzenli sefer yapılan minibüsler gibi ticari taşıt sayısının artması da, bu işle meşgul olanların daha fazla kazanmasına, dolayısıyla da yörenin ekonomik seviyesine katkı sağlayarak yükselmesine etki etmektedir.

Başlıca Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Bölgede gerek turizm merkezi ilan edilen, gerekse de geleneksel yaylacılığın gerçekleştirildiği yaylaların, hem doğal hem de beşeri çevreden kaynaklanan önemli sorunları vardır. Özellikle de yaylacılık faaliyetlerini çeşitlendirmek, Kümbet yaylası gibi turizm kapsamına alınan ve turizm merkezi ilan edilen yaylalar için bunlar hayati bir öneme sahiptir. Bu nedenle de Kümbet Turizm Merkezi’nin tespit edilen en önemli sorunlarını ve çözüm önerilerini şu şekilde sıralamak mümkündür.

Yaylanın turizm aktivitesini etkileyen faktörlerden birini ulaşım durumu oluşturmaktadır. Gerçi ulaşım bahsinde de belirtildiği gibi, turizm merkezine ulaşan yolun çok büyük bir kısmını asfalt olan Şebinkarahisar yolu oluşturur. Ancak, bu yoldan ayrılan yayla yolunun 10 km den daha fazlası stabilize değildir. Ayrıca, turizm merkezini teşkil eden oba-yayla yollarının standartlarının çok düşük oluşu, eşsiz doğal ve beşeri güzelliklere sahip olan bu yerleşmelerin turizm gelirlerinden faydalanmasını büyük ölçüde sınırlandırmaktadır. Oysa, bu yerleşmelerde üretilen ürünlerin, gelen ziyaretçilere pazarlanması, hem aile hem de bölge ekonomisine önemli katkı sağlayacaktır. Bunun için de, bu yolların standardının yükseltilmesine yönelik çalışmalara ağırlık verilmesi gerekir.

Turizm merkezinin önemli sorunlarından bir diğeri, yaylaya gelen turistlerin konaklama ihtiyaçlarını karşılayacak tesislerin yetersizliğidir. Yeterli sayıda ve yatak kapasitesine sahip konaklama tesislerinin olmayışı, yerli ve yabancı turistlerin paket turlarla veya yerli turistlerin bazılarının özel araçlarıyla günübirlik

olarak yaylaya gelip, kısa sürelerde yayladan ayrılmalarına neden olmaktadır. Böylece konaklama yapmadan yayladan ayrılmaları, burada yaptıkları harcamaların düşük oranlarda gerçekleşmesine yol açmakta, bu durum da, ticariyi aktiviteyi olumsuz etkilemektedir. Bu eksikliği gidermek için İl Özel İdaresi tarafından bazı konaklama tesisleri inşa ettirilebilir. Ancak bu konuda en önemli hususu özel sektörün yatırım yapmasının sağlanması oluşturur. Bu amaçla da yerel yönetimler tarafından yatırım yapabilecek girişimcilerin yayla turizmi, yaylaların turizm potansiyelleri ve özellikleri konusunda detaylı bir şekilde bilgilendirilmeleri büyük önem arz etmektedir.

Kümbet yaylasında turizm sezonunun kısa oluşu başka bir sorundur. Gerçekten de turizm aktivitesi bakımından yayladan sadece yaylacılık sezonun da 3-5 ay yararlanılmaktadır. Başka bir ifadeyle, Mayıs ayı ortalarından itibaren başlayan turistik aktivite Eylül sonlarına kadar devam etmektedir. Ancak bu süre içerisinde en yüksek seviyeye Temmuz ve Ağustos aylarında erişilir. Kış mevsiminin de dahil olduğu diğer zamanlarda ise, başta iklim şartları olmak üzere, ulaşım yetersizliği ve kış şartlarına uygun inşa edilmiş konaklama tesislerinin mevcut olmayışı gibi faktörler, turizm faaliyetlerinin kesintiye uğramasına neden olur. Oysa bu mevsimde Kümbet ve çevresindeki oba yayla yerleşmelerin de kış turizmine, özellikle de kayak sporlarına hizmet edebilecek çok sayıda uygun alan mevcuttur. Zaten yayla turizm potansiyeli; yaya yürüyüşü, av, dağ turizmi ve kış sporları gibi diğer turizm çeşitleriyle entegre olarak kullanıldığında ve bütün bir yıla yayıldığında, büyük bir turizm aktivitesi yaratır. Kuşkusuz bu alanlarda yapılacak planlama ve yatırımlarla turizmi bütün yıla yayarak, ekonomik canlılığın süreklilik kazanması sağlanabilir. Bu sayede yayla turizminin getirisi, sadece bölge için değil, aynı zamanda ülkemiz için de önemli bir gelir kaynağı olacaktır. Bunun için de Şebinkarahisar yol güzergahı üzerinde bulunan *Kümbet Turizm Merkezi* son derece uygun bir konuma sahiptir.

Oba-yaylalarda orman varlığının ev yapmak için ahşap malzeme elde etmek ve yakacak ihtiyacı için sürekli kaçak yollarla, yaylacı nüfus tarafından tahrip edilmesi, yöre yaylalarının turizm geleceği açısından en önemli hususlardan biridir. Yaylaların çevresindeki orman alanlarının bu şekilde bilinçsizce ortadan kaldırılmasına yönelik olarak yöre, halkının gelecekteki olumsuz sonuçları konusunda bilgilendirilmeleri sağlanmalı ve bu konuda yetkili kurumlar tarafından denetimlerin yoğunlaştırılmasına çaba gösterilmelidir. Bunlar ve benzeri tedbirler alındığı takdirde, yaylaların turizm aktivitesi bakımından cazibe haline gelmesindeki doğal kaynaklardan en önemlilerinden biri olan ormanların korunması mümkün

olacaktır. Bu durum son derece önemlidir. Çünkü bugün dünyadaki turizm yerlerine olan ilgide, doğası bozulmamış yörelerinin cazibe merkezi olarak dikkat çektiği bilinmektedir.

Turizm merkezinin en önemli sorunlarından birini de yaylaya gelenlerin ani rahatsızlıklara karşı tedavi ihtiyaçlarını karşılayacak sağlık tesislerinin yetersizliği oluşturur. Gerçi bu konuda yaylada halihazırda bir sağlık ocağı ile inşaatı devam eden bir tesis bulunmaktadır. Ancak, sağlık ocağının devamlı personelinin olmayışı nedeniyle sadece haftalık alış veriş pazarının kurulduğu cuma günleri hizmet vermekte, haftanın diğer günleri ise kapalı tutulmaktadır. Bu sorunun çözümlenebilmesi için en azından, turizm sezonu boyunca, sağlık ocağına doktor ve yardımcı sağlık personeli atanmasının yapılması ve böylece her gün hizmet vermesi sağlanmalıdır.

Yayladaki eksikliği hissedilen diğer alt yapı hizmetleri (su, wc, telefon vb.) kısa sürede tamamlanmalıdır. Ayrıca, gerek *Kümbet Yayla Şenlikleri* esnasında, gerekse de bölgedeki diğer yaylalarda düzenlenen şenlikler sırasında, tespit ettiğimiz en önemli sorunlardan bir diğerini, bilinçsiz insanların çöpleri gelişigüzel yerlere atması sonucunda oluşan çöp yığınları oluşturmaktadır. Yerli ve yabancı turistleri oldukça rahatsız eden bu sorunu çözmek için, önceden broşürler hazırlanıp, yaylaya gelenlere ve yaylacı nüfusa dağıtılarak, çevre kirliliğinin önüne mutlaka geçilmelidir.

SONUÇ

Son dönemlere kadar ülkemizde kum-güneş-deniz ağırlıklı kıyı turizmi vurgulanmış ve bunun doğal sonucu olarak da kıyılarımızdaki aşırı talep ve yoğunlaşma ile koruma-kullanma dengesi koruma aleyhine bozulmuştur. Gelenen noktada turizmde de bu gelişmeler sonucunda farklı seçenekler geliştirmek gereği ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu amaçla da Doğu Karadeniz Bölümü ile ilgili turizm arzını çeşitlendirmek, değişik pazarlara yönelmek, sezonu uzatarak turizmi bütün yıla ve ülke sathına yaygınlaştırmak ilgilerinden hareketle, Turizm Bakanlığı özellikle de Doğu Karadeniz yaylalarından başlayarak, yaylaları Türk turizmine kazandırmayı amaçlamıştır (Kiper, -Baçıl, 1972, s. 67). Bu bağlamda, Doğu Karadeniz Bölümü'nde turizm kapsamına alınan 17 yayla yerleşmesinden birini de Kümbet Turizm Merkezi adıyla Kümbet ve çevresindeki oba-yayla yerleşmeleri oluşturmaktadır.

Bilindiği gibi, Kümbet yaylası da Doğu Karadeniz Bölümü'ndeki diğer yaylaların genelinde olduğu gibi hayvancılık faaliyetinin ortaya çıkardığı bir geçici yerleşme olmakla birlikte, son 15-20 yıl içerisinde turizm faaliyeti açısından

değerlendirilmeye çalışılan yayla yerleşmeleri arasında yer almaktadır. Bu durum özellikle, Doğu Karadeniz Bölümü'ndeki turizm faaliyetlerini çeşitlendirmek ve bu amaçla alternatif kaynakları değerlendirmek amacıyla, 1980'li yılların ikinci yarısında başlayıp, 1990'lı yılların başından itibaren hızlı bir gelişme süreci olarak ortaya konulan yayla turizm olgusu ile daha da önem kazanmıştır. Başka bir anlatımla, Kumbet yaylası geleneksel yaylacılığın yanı sıra, turizm amaçlı yaylacılığın gerçekleştirildiği, bölge yaylalarından birini oluşturur.

KAYNAKLAR

- Akkan, E., 1973, *Doğu Karadeniz Bölgesinin Coğrafi Özellikleri*. Ankara Üniv. Rektörlüğü Yay. No: 69, Ankara.
- Akkan, E., Doğu, A. E., Çiçek, İ., Gürgen, G., Yiğitbaşoğlu, H., Somuncu, M., 1993, *Uzungöl*. Ankara Üniv. Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Derg. Sayı: 2, Ankara.
- Alagöz, C. A., 1984, *Türkiye Yer Adları Üzerine Bazı Düşünceler*. Türkiye Yer Adları Sempozyumu Bildirileri (11-13 Eylül 1984), Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yay. No: 60, Seminer, Kongre Bildirileri Dizisi No: 17, Başbakanlık Basımevi, Ankara.
- Alagöz, C.A., 1993, *Türkiye'de Yaylacılık Araştırmaları*. Ankara Üniv. Türkiye Coğrafyası Araşt. ve Uyg. Der. Sayı: 2, Ankara.
- Atalay, İ., 1994, Türkiye Vegetasyon Coğrafyası. Ege Üniv. Basımevi, İzmir.
- Atalay, İ., Tetik, M., Yılmaz, Ö., 1985, Kuzeydoğu Anadolu'nun Ekosistemleri. Ormancılık Arşt. Enst. Yay. Teknik Bülten Serisi No: 141, Ankara.
- Bayram, N., 2001, Turizm Coğrafyası Açısından bir Araştırma: Kumbet Yaylası. Atatürk Üniv. Sosyal Bil. Enst. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum.
- Bekdemir, Ü., 2000, Giresun Kent Coğrafyası. Atatürk Üniv. Sos. Bil. Enst (Basılmamış Doktora Tezi), Erzurum.
- Bekdemir, Ü., Özdemir, Ü., 2002, *Doğu Karadeniz Bölümü'nde Gelişmekte Olan Yayla Turizm Merkezlerine Bir Örnek: Bektaş Yaylası*. Doğu Coğrafya Derg. Sayı:7, Çizgi Kitabevi, Konya.
- Çakır, S., 1988, *Doğu Karadeniz Bölgesi'nde Yaylacılık ve Bektaş Yaylası*. Birinci Tarih Boyunca Karadeniz Kongresi Bildirileri, Samsun.
- Doğan, Ş., 1977, Türkiye'de Gerçek Sıcaklık Haritaları. Meteoroloji Genel Müd. Yay. Ankara.
- Doğanay, H., 1989, *Ordu'da Bazı Oba-Yayla Yerleşmeleri ve Yaylacılık*. Coğrafya Makaleleri, Atatürk Üniv. Fen-Edebiyat Fak. Coğ. Böl. Erzurum.

- Doğaner, S., 1991, *Dağ Turizmine Coğrafi Bir Yaklaşım: Uludağ'da Turizm*. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Coğrafya Bilim ve Uygulama Kodu. Coğrafya Araştırmalar Der. Sayı: 3, Ankara.
- Doğaner, S., 2001, *Türkiye Turizm Coğrafyası*. Çantay kitabevi, İstanbul.
- Doğu Karadeniz Havzası Toprakları. 1981, Topraksu Genel Müdürlüğü Yay. No. 10, Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanlığı Yay. No: 230, Ankara.
- Dönmez, Y., 1984, *Umumi Klimatoloji ve İklim Çalışmaları*. İstanbul Üniv. Yay. No: 2506, Coğrafya Enst. Yay. No: 102, Güryay Matbaacılık, İstanbul.
- Emiroğlu, M., 1984, *Bolu Yöresi Yer Adları*. Türkiye Yer Adları Sempozyumu Bildirileri, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Milli Folklor Araştırma Dairesi Seminer Kongre Bildirileri Dizisi: 60, Ankara.
- Erinç, S., 1945, *Kuzey Anadolu Kenar Dağlarının Ordu-Giresun Kesiminde Landsaft Şeritleri*. Türk Coğrafya Derg. Sayı: 7-8, İstanbul.
- Eröz, M., 1984, *Sosyolojik Yönden Türk Yer Adları*. Türkiye Yer Adları Sempozyumu Bildirileri, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Milli Folklor Araştırma Dairesi Seminer Kongre Bildirileri Dizisi: 60, Ankara.
- Giresun Valiliği, 1988, *Cumhuriyetimizin 75. Yılında Giresun*. Kültür Ofset Ltd. Şti. Ankara.
- Gülez, S., 1992, *Doğu Karadeniz Bölgesi İçin Yeşil Turizm Planlama İlkeleri*. Doğu Karadeniz Turizm Konferansı-Workshop (22-25 Haziran 1992) Trabzon
- İnceoğlu, N., Aysu, E., 1992, *Doğu Karadeniz Bölgesinde Yayla Turizminin Yapısal Sorunları*. Doğu Karadeniz Turizm Konferansı-Workshop (22-25 Haziran 1992), Turizm Eğitimi Genel Müd. Yay. Trabzon.
- İzbrak, R., 1986, *Coğrafya Terimler Sözlüğü*. Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Kiper, P., Baççıl I., 1992, *Doğu Karadeniz Yaylaları Planlama Yaklaşımı*. Doğu Karadeniz Turizm Konferansı-Workshop (22-25 Haziran 1992), Turizm Eğitimi Genel Müd. Yay. Trabzon.
- Koca, H., 1994, *Gözne'de Yayla Turizmi*. Atatürk Üniv. Doğu Coğr. Derg. Sayı: I, Erzurum.
- Özgüç, N., 1998, *Turizm Coğrafyası (Özellikler-Bölgeler)*. Çantay Kitapevi, İstanbul.
- Sarısaman, S., 1998, *Giresun Basımına Göre Cumhuriyetin İlk Yıllarında Giresun'da Sosyal Kültürel ve Ekonomik Hayat*. Giresun Kültür Sempozyumu Bildiriler (30-31 Mayıs 1998), Giresun Belediyesi Kültür Yayınları No: 2, İstanbul.
- Somuncu, M., 1997, *Doğu Karadeniz Bölümü'nde Yayla-Dağ Turizminin Bugünkü Yapısı, Sorunları ve Geleceği*. Ankara Üniv. Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Derg. Sayı: 6, Ankara.

- Şahin, İ., 1997, *Osmanlı Döneminde Giresun Bölgesinde Konar-Göçer İşleri*. Giresun Tarihi Sempozyumu Bildirileri (24-25 Mayıs 1996), Giresun Belediyesi Kültür Yayınları No: 1, İstanbul.
- Tanoğlu, A., 1969, Nüfus ve Yerleşme. İstanbul Üniv. Yay. No: 1183, Edebiyat Fak. Coğrafya Enst. Yay. No: 45, İstanbul.
- Trabzon Vilayeti Salnamesi, 1902 (H. 1320), Vilayet Matbaası İstanbul.
- Trabzon Vilayeti Salnamesi, 1903 (H. 1321), Vilayet Matbaası İstanbul.
- TÜRK DİL KURUMU, 1988, Türkçe Sözlük (K-2 Yeni Baskı), Cilt: 2, Ankara, s. 947
- Var, M., 1992, *Trabzon ve Rize İllerinde Rekreatif Değeri Olan Bazı Yaylaların Turizm Açısından İncelenmesi*. Doğu Karadeniz Turizm Konferansı-Workshop, Turizm Eğitimi Genel Müd. Yay. Ankara.
- Yazıcı, H., Doğanay, S., 2000, *Alternatif Turizm Merkezlerine Tipik Bir Örnek: Zigana Yayla Tatil Köyü*. Türk Coğrafya Derg. Sayı: 35, İstanbul.
- Yazıcı, H., Cin, M., 1997, Uzungöl Turizm Merkezinde Coğrafi Gözlemler. Türk Coğrafya Dergisi, Sayı: 32, İstanbul.
- Zaman, M., 2000, *Tonya İlçesi'nde Oba – Yayla Yerleşmeleri ve Yaylacılık*. Doğu Coğrafya Derg. Sayı: 3, Erzurum.
- Zaman, M., 2001, *Doğu Karadeniz Bölümü Geleneksel Yayla Şenliklerine Tipik Bir Örnek: Kadırga-Otçular Şenlikleri*. Türk Coğrafya Der. Sayı: 35, İstanbul.
- Zaman, M., 2001, *Geleneksel Yayla Şenliklerinin Doğu Karadeniz Bölümü Yayla Turizminin Geliştirilmesindeki Rolü*. Atatürk Üniv. Doğu Coğrafya Derg. Sayı: 6, Erzurum.
- Zaman, M., 2002, *Zigana Dağları'nda Yaylacılık ve Yayla Turizmi*. Gümüşhane ve Yöresinin Kalkınması Sempozyumu (23-25 Ekim 2002), Gümüşhane

Doğu Karadeniz'de Alternatif Bir Turizm Merkezi: Kümbet Yaylası